

# ارزیابی آسیب پذیری سواحل استان بوشهر برای برنامه ریزی آینده

## به روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

رزیتا شریفی پور، افشین دانه کار

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد سوادکوه [Sharify.r@gmail.com](mailto:Sharify.r@gmail.com)

استادیار گروه منابع طبیعی دانشکده منابع طبیعی کرج، دانشگاه تهران [a\\_danehkar@yahoo.com](mailto:a_danehkar@yahoo.com)

### چکیده

در این تحقیق با توجه به ضرورت تعامل طرح های توسعه در پهنه های ساحلی که می تواند موجب تغییرات مخرب در حوزه های زیست محیطی گردد، با استفاده از روش دلفی، مدل ارزیابی به دست آمده از روش تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی و شاخص های آسیب پذیری سواحل استان بوشهر، عمل سنجش آسیب پذیری انجام شد. معیارهای تعیین شده جهت سنجش آسیب پذیری منطقه با هدف شناخت کانون های آلوده ساز و تهدید کننده شامل ۱۰ پارامتر اصلی و ۲۵ پارامتر فرعی شناسایی شدند. اولویت بندی معیارها و تعیین ضرایب اهمیت هر پارامتر با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی تعیین گردید که در این بین فعالیت های مرتبط با صنایع نفت و گاز بیشترین و فعالیت کشاورزی کمترین آسیب زیست محیطی را بر منطقه وارد می کنند. لازم به ذکر است که نتایج این پژوهش سیاست گذاری و برنامه ریزی آینده را برای به حداقل رساندن آسیب پذیری زیست محیطی در اثر انجام طرح های توسعه فراهم می سازد و می تواند شرایطی را ایجاد کند که با توجه به اولویت ها و ضرایب اهمیت شاخص های آسیب پذیری سواحل استان بوشهر، تعادل بین طرح های توسعه و محیط زیست حساس سواحل امکان پذیر گردد.

**کلمات کلیدی:** آسیب پذیری زیست محیطی سواحل، تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی، روش دلفی، بوشهر

### مقدمه

اصطلاح توسعه اکولوژیک برای نخستین بار در کنفرانس جهانی توسعه و محیط زیست، سال ۱۹۷۲ مورد استفاده قرار گرفت. این اصطلاح در ابتدا به عنوان الگویی از توسعه که برای جنبه های اکولوژیک و زیست محیطی انسان، در کنار سایر جنبه ها، ارزش قائل می شد، ادراک می گردید. به مرور زمان اصطلاح توسعه اکولوژیک به توسعه سازگار با محیط و بعدها توسعه محیط زیست و سرانجام توسعه پایدار تبدیل گردید (شریف زادگان، ۱۳۸۴). در راستای دستیابی به توسعه پایدار دو مفهوم کلیدی وجود دارد. یک مفهوم توجه به نیازهای عدالت محور و تاکید بر حفاظت قابلیت زیست محیطی را خاطر نشان می کند و مفهومی دیگر همواره به این مطلب اشاره دارد که نگرانی های ناشی از تخریب محیط زیست نمی توانند منجر به عدم اجرای طرح های توسعه در محیط زیست گردند (Bruntland, 1987). بنابراین یکی از مهم ترین اقدامات برای دستیابی توسعه پایدار آن است که قبل از اجرای هر طرح توسعه، مطالعات مختلف زیست محیطی انجام شود. شناخت شاخص های زیست محیطی و تعیین میزان آسیب پذیری هر یک، می تواند امکان اندازه گیری تخریب محیط زیست را در قالب انجام طرح های توسعه مورد سنجش قرار دهد. به علاوه از این طریق تدوین سیاست های کاهش و کنترل آسیب پذیری زیست محیطی امکان پذیر می گردد و شرایط ایجاد تعادل میان توسعه و محیط زیست فراهم می شود (Laurini, 2002). این مسئله در نواحی ساحلی با توجه به حساسیت و در عین حال آسیب پذیری بالای اکوسیستم ها ضرورت بیشتری می یابد. ایران را می توان یک کشور نسبتاً ساحلی نامید، زیرا بیش از ۳۰ درصد کل مرزهای کشور را مرزهای ساحلی تشکیل می دهند (مهندسین مشاور ماب، ۱۳۸۵). واقعیت این است که ساحل در زندگی بشر همیشه نقش مهم ایفا کرده است لیکن در دنیای معاصر این نقش به مراتب افزون تر شده است. پیشرفتهایی که طی سه دهه گذشته در حفاظت از محیط زیست ساحلی حاصل شده است عموماً محدود به تعداد اندکی از کشورهای توسعه یافته بوده این در حالی است که این پیشرفتهای صرفاً برخی زمینه های زیست محیطی را شامل می شود و از نظر موضوعی به هیچ عنوان فراگیر نیست. به هر حال نکته قابل توجه آن است که خطرات عمده ای که متوجه سواحل و اقیانوس ها می باشد از جمله آلودگی زیست محیطی، بهره برداری بیش از حد و نابخردانه از منابع ساحلی و دریایی زنده و از دست رفتن زیستگاههای ساحلی علیرغم